

Yttrande över Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)

Ku2020/01170/CSM

Sammanfattning

Skolinspektionen har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning.

Skolinspektionen anser att betänkandet innehåller flera förslag som kan bidra till en tydligare styrning och stärkt minoritetspolitik. Skolinspektionen är därför i huvudsak positiv till utredningens förslag om hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken ska organiseras. Utbildningsområdet har stor betydelse för de nationella minoritetsspråkens fortlevnad och utveckling. Det är därför av stor vikt att det finns goda möjligheter för elever som tillhör nationella minoriteter att få undervisning i nationella minoritetsspråk. Skolinspektionen kan dock konstatera att det trots flera olika reformer finns stora utmaningar inom minoritetsarbetet. Det saknas flera grundläggande förutsättningar för att bedriva undervisning av god kvalitet i nationella minoritetsspråk. Dessa handlar främst om stor brist på behöriga lärare och tillgång till läromedel i nationella minoritetsspråk samt bristande kompetens hos skolhuvudmän om rättigheter för elever med nationell minoritetstillhörighet. Skolinspektionen har vid sina årliga samråd med nationella minoritetsorganisationer kunnat skönja en viss uppgivenhet bland flera minoritetsorganisationer i att dessa problem kvarstår år efter år.

När det gäller Skolinspektionens verksamhet framgår av myndighetens instruktion (SFS 2011:556) att tillsyn och granskning ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys. Detta är, enligt Skolinspektionens uppfattning, ett ändamålsenligt sätt att styra en inspektionsmyndighet. Det är viktigt att Skolinspektionen har utrymme att själv prioritera vilka områden myndigheten ska fokusera på. Skolinspektionen har i uppdrag av regeringen att vidta åtgärder för att främja frågor som rör de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Detta sker utifrån lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt minoritetspolitikens mål och tre delområden. Skolinspektionen följer upp, analyserar och redovisar sina insatser inom detta.¹ De invändningar myndigheten har mot betänkandets förslag härrör sig från att Skolinspektionen är en inspektionsmyndighet.

Nedan framgår Skolinspektionens ställningstaganden i de bedömningar och förslag som främst berör myndighetens verksamhetsområde.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens skolinspektion

6.6 Behovet av förändring och övergripande inriktning för uppföljningssystemet

Skolinspektionen delar utredningens bedömning och att ordningen att statliga myndigheter även redovisar sina minoritetspolitiska uppdrag till uppföljningsmyndigheterna kan avskaffas. Enligt Skolinspektionen är den rapportering av samma underlag som i dag sker till både uppföljningsmyndigheterna och regeringen inte effektiv.

8.2.2 Förslag till fyra delmål

Skolinspektionen tillstyrker förslaget med fyra delmål inom minoritetspolitiken. Skolinspektionen anser att det är positivt att delmål 4 särskilt lyfter fram och förtydligar levande minoritetsspråk jämfört med nuvarande delområde tre: språk och kulturell identitet. Det är enligt Skolinspektionen positivt att delmål 4 knyter an till Sveriges åtaganden enligt Språkstadgan. Skolinspektionen konstaterar att utbildningspolitiken kan omfattas av samtliga föreslagna delmål då de är delvis överlappande.

8.2.3 Minoritetspolitisk integrering

Skolinspektionen avstyrker förslaget.

Utredningens förslag att utveckla och använda sig av en särskild styrstrategi i myndighetsstyrning – minoritetspolitisk integrering – kan mycket väl vara relevant för flera myndigheter, men när det gäller Skolinspektionen framgår av myndighetens instruktion (SFS 2011:556) att tillsyn och granskning ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys. Detta är, enligt Skolinspektionens uppfattning, ett ändamålsenligt sätt att styra en inspektionsmyndighet. Det är viktigt att Skolinspektionen har utrymme att själv prioritera vilka områden myndigheten ska fokusera på. Skolinspektionens uppdrag inom tillsyn och granskning riktas mot alla barn, elever och vuxenstudierande. Den inspektion som genomförs för att tillgodose elever med nationell minoritetstillhörighet liksom andra elevers rättigheter är en integrerad del i myndighetens löpande verksamhet. Vissa av de områden som granskas regelbundet inom vår tillsyn har dock en särskild relevans för de nationella minoriteternas rättigheter. Dessa handlar om rätten till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet. Skolinspektionen kan också ta emot anmälningar och uppgifter om missförhållanden i skolor. Vidare genomför myndigheten även tematiska kvalitetsgranskningar som ger oss möjlighet till mer ingående granskning av olika delar av huvudmäns, skolors och andra verksamheters arbete. Val av områden som ska granskas görs utifrån en behovsanalys som myndigheten genomför regelbundet för att identifiera problem- och riskområden för verksamheterna när det gäller att uppfylla de krav som ställs i styrdokumenterna. Ett exempel på identifierat område är rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk. Senast i januari 2020 publicerade Skolinspektionen rapporten Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i årskurserna 7–9.

8.3.4 Institutet för språk och folkminne ska överta länsstyrelsens uppdrag

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Enligt Skolinspektionen kan en sådan förändring sannolikt bidra till tydligare styrning och stärkt minoritetspolitik.

8.5.4 Underlag till regeringen

Skolinspektionen tillstyrker förslaget men vill i sammanhanget peka på vikten av att Skolinspektionen, i enlighet med sin instruktion, självständigt får besluta om områden som myndighetens granskningar inriktas mot (se även förslag 8.2.3).

8.5.5 Verka för ökad kunskap och förståelse

Skolinspektionen tillstyrker förslaget. Myndigheten anser, i likhet med utredningen, att det inte är givet att det är uppföljningsmyndigheterna som ska producera eller sprida information om kunskap. Därför instämmer Skolinspektionen i förslaget att även andra myndigheter som exempelvis Skolverket kan svara för detta.

8.5.6 Främja samverkan

Skolinspektionen tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning.

Skolinspektionen vill i detta sammanhang upplysa om att myndigheten under flera år har deltagit i årliga samråd med företrädare för nationella minoritetsorganisationer och tillsammans med andra utbildningsmyndigheter. Samråden har anordnats av Skolverket. Samråden har inbegripit informationsutbyte mellan deltagande myndigheter och minoritetsorganisationer och samråd i olika frågor.

Avdelningschef Anna Sellin, enhetschef Jesper Antelius samt utredaren Charlotte Wieslander har deltagit i ärendets slutliga handläggning.

Tommy Lagergren
Beslutsfattare biträdande GD

Carin Wolf
Föredragande utredare